

JURIDISKA FAKULTETEN

vid Lunds universitet

Victor Flemming

Editionsplikt och banksekretess

En studie i förhållandet mellan personlig integritet

och informationsanskaffning

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet

15 högskolepoäng

Handledare: Karol Novak

Termin: HT22

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRKORTNINGAR	4
1 INLEDNING	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte och frågeställningar	6
1.3 Avgränsning	6
1.4 Metod och material	7
1.5 Teori och perspektiv	7
1.6 Disposition.....	8
1.7 Forskningsläge.....	9
2 BANKSEKRETESSEN	10
2.1 Allmänt om banksekretessen	10
2.2 Reglering av banksekretess	12
2.2.1 Genomgång av rekvisit	12
2.2.2 De sekretessförpliktade subjekten.....	14
2.3 Undantag från banksekretessen	15
2.3.1 Allmänt.....	15
2.3.2 Uppgifter till kund och företrädare till kund	16
2.3.3 Information inom den egna organisationen.....	16
2.3.4 Uppgifter i privaträttsliga förhållanden.....	17
3 EDITIONSINSTITUTET	19
3.1 Allmänt om edition.....	19
3.2 Rekvisit för bifall till edition	20
3.2.1 Identifikation	20
3.2.2 Relevans	21
3.2.3 Innehav	21
3.2.4 Skriftlig handling	22
3.3 Intresseavvägning.....	23

3.4	Edition av handlingar belagda med banksekretess	24
4	ANALYS	26
4.1	Allmänna observationer	26
4.2	De bakomliggande intressena	27
4.3	Avslutande reflektioner	29
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	30

Summary

The purpose of this essay is to examine and critically review the relation between the individual's interest of not having its personal circumstances between him and a credit institution disclosed without authorization and the scope of the duty of disclosure. The two conflicting interests raises questions regarding the limits of the duty to produce documents and to what extent individual banking relationships are being held confidential. The essay highlights what interests the regulation is based upon, the scope of the duty of disclosure and banking secrecy in Swedish law respectively and what is being considered in a balancing of interests amid the two legal institutions.

Banking secrecy in the banking and financing business act is based upon the idea of protecting individual customers from violations of integrity. The individual's right to self-determination and preventing others from accessing and exploiting banking information is of central importance regarding banking secrecy, however, a robust banking secrecy regulation also favors the public and the banks themselves. Nevertheless, the confidential information may be disclosed if it is for the benefit of a legally recognized interest. Therefore, there is no formal impediment for disclosing a bank customers' relation to a bank in a civil litigation.

The duty of disclosure essentially functions as an instrument to create a procedural equilibrium between the disputing parties when acquiring evidence in a civil litigation. Furthermore, the essay describes the necessary prerequisites for a granting a successful motion to disclose documents. The balancing of personal integrity and being able to acquire information has gained some attention in adjudication and doctrine but is yet to see any major changes in the general application of the law.

Finally, arguments are raised for an introduction of a balancing of interests to a further extent when a motion to produce documents is raised, regarding confidential banking documents, to avoid the banking secrecy becoming void and redundant. A theory of rules and principles in conflict of norms are being used in this regard.

Sammanfattning

Uppsatsen syftar till att undersöka och kritiskt granska förhållandet mellan den enskildes integritetsintresse av att inte få sina förhållanden till kreditinstitut obehörigen röjda och omfattningen av editionsplikten. De två motstående intressena kan ge upphov till frågor om var gränsen för editionsplikten går och vilken utsträckning som den enskildes förhållanden till banker skyddas. I förhållandet mellan banksekretessen och editionsplikten aktualiseras vilka intressen som respektive reglering bygger på, vilken omfattning som editionsplikten respektive banksekretessen har i svensk rätt och vad som beaktas i en intresseavvägning mellan de två rättsliga instituten.

Banksekretessen i bank- och finansieringsrörelselagen bygger på en tanke om att skydda de enskilda kundernas personliga integritet från obefogade intrång. Det är framför allt av betydelse för den enskildes självbestämmanderätt och för att förhindra andra från att exploatera information om den enskildes förhållanden, men är även av indirekt betydelse för det allmänna och bankerna själva. Emellertid får kundernas förhållande röjas om det sker till följd av ett rättsligt godtagbart intresse med hänsyn till antingen bankkunden, banken, det allmänna eller tredje man. Följaktligen finns det stundtals inget som formellt förhindrar utlämnandet av uppgifter av en kunds förhållande i ett tvistemål.

Editionsplikten har till uppgift att skapa en processuell jämvikt av informationsanskaffning mellan de två tvistande parterna. Vidare behandlas de olika bifallskraven för att nå framgång med ett editionsyrkande. Avvägningen mellan editionssökandens intresse av att få tillgång till editionssvarandens handlingar, och editionssvarandens integritetsintresse av att slippa ingrepp i sin privata sfär har uppmärksammats i rättstillämpningen men inte inneburit några större förändringar i hur editionsplikten behandlas.

Jag argumenterar i uppsatsens avslutande del för att det bör ske en intresseavvägning i det enskilda fallet när ett editionsyrkande riktas mot handlingar belagda med banksekretess utifrån en teori om princip- och

regelkollisioner, för att således undvika att banksekretessen blir urholkad och överflödig.

Förkortningar

Förkortning	Förklaring
ABL	Aktiebolagslag (2005:551)
EKMR	Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna
KUL	Kreditupplysningslag (1973:1173)
LBF	Lag (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse
NJA	Nytt juridiskt arkiv, avdelning I
NJA II	Nytt juridiskt arkiv, avdelning II
Prop.	Proposition
RF	Regeringsform
RH	Rättsfall från hovrätterna
RB	Rättegångsbalk
SOU	Statens offentliga utredningar
TF	Tryckfrihetsförordning
ÅRL	Årsredovisningslag (1995:1154)

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Vår personliga ekonomi avgör mycket i våra liv. Den kan säga saker om våra personliga förhållanden och ge eller frånta oss ekonomiska och sociala möjligheter. Bankkunder har därför ett intresse av att deras personliga integritet och ekonomiska intressen respekteras och att informationen som kunden överlämnar till banken inte sprids.¹ Att få information om sin ekonomiska ställning röjd kan också innebära risker för både företag och privatpersoner. Företagen riskerar att konkurrenter drar nytta av obehörigt vunnit information och kunskaper om konkurrentens ekonomiska ställning om företags ekonomiska förhållanden i och gentemot banker röjs. En privatperson med en välkänd eller röjd förmögenhet riskerar att bli föremål för utpressning eller rån.² Följaktligen har banksekretess blivit ett nödvändigt institut för bankerna för att kunna möta sina kunders behov. Samtidigt har utvecklingen och konkurrensen på de finansiella marknaderna ökat och följaktligen har ett större behov av att tillgå och sprida kundinformation skapats hos bankerna.³

Informationen som ska finnas skyddad bakom banksekretessen kan vara högst avgörande vid en tvist. Det är som bekant upp till parterna att förse domstolen med tillräcklig bevisning för att en viss omtvistad omständighet föreligger. Parten som tilldelas bevisbördan för omständigheten är också den som får bära nackdelen om det inte kan bevisas.⁴ Att begära edition av motpartens handlingar kan vara ett verktyg för att lyckas med att bevisa en omständighet och se till att ett mål utreds korrekt. När informationen som finns i handlingarna är belagda med banksekretess uppstår emellertid ovisshet hur sådana situationer ska hanteras.

¹ Se SOU 1999:82 s. 103.

² Jansson (2010) s. 15.

³ Se SOU 1999:82 s. 104.

⁴ Se NJA 2018 s. 617 p. 9.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka och kritiskt granska förhållandet mellan den enskildes integritetsintresse av att inte få sina förhållanden till kreditinstitut röjda och omfattningen av editionsplikten.

Syftet kommer att utredas genom att besvara följande frågeställningar:

- Vilka bakomliggande intressen finns för regleringen av banksekretess respektive editionsplikt?
- Vilken omfattning har banksekretessen respektive editionsplikten i gällande svensk rätt?
- Vad beaktas i en proportionalitets-/intresseavvägning vid ett editionsyrkande av handlingar under banksekretess?

1.3 Avgränsning

Fokus för uppsatsen är den nationella banksekretessen för enskilda som den kommer till uttryck i LBF. Därför kommer inte att banksekretessen i internationella eller EU-rättsliga sammanhang att behandlas.

Arbetet avser att behandla banksekretessen som den kommer till uttryck i 1 kap. 10 § 1 st. LBF. Medan annan typ av finansiell sekretess ofta är liknande reglerat och utformat, kommer uppsatsen att fokusera på sekretessen som gäller mellan kreditinstitut och fysiska och juridiska personer.⁵

Vidare avser arbetet att behandla ämnet inom ramen för ett dispositivt tvistemål i allmän domstol, varför varken förfarande genom skiljedomstol, eller förvaltningsrättsliga- eller straffrättsliga sammanhang kommer att behandlas. Liknande problemställningar kan uppkomma i ovannämnda sammanhang, men då regleringen ser annorlunda ut för respektive måltyp avgränsas uppsatsen till att omfatta regleringen som rör den dispositiva civilprocessen i allmän domstol.⁶

⁵ Jfr. Jansson, (2002) s. 59.

⁶ Jfr. 1 kap. 10 § 2–3 st. LBF och 38 kap. 8 § RB.

Avslutningsvis kommer uppsatsen att, med hänsyn till utrymmesbegränsning, endast att behandla den processuella editionen i 38 kap. 2 § 1 st. RB, vilket innebär att den materiella editionen i 38 kap. 3 § RB lämnas utan avseende.

1.4 Metod och material

För att uppfylla uppsatsens syfte med att granska, analysera och applicera gällande rätt används den rättsdogmatiska metoden. Användningen av metoden har inneburit en genomgång av de allmänt accepterade rättskällorna, i synnerhet, lagtext, förarbeten, rättspraxis och rättsdogmatisk doktrin.⁷ Beträffande förarbeten har propositioner och statens offentliga utredningar varit av stor betydelse för att belysa materialet och de bakomliggande avvägningarna i rättskällorna. I stora drag kan detsamma sägas om användningen av doktrin, som ofta har belyst tolkningen av rättskällorna i avsaknad av tillämpbar rättspraxis, i synnerhet gällande banksekretessen. Med ”doktrin” avses främst rättsvetenskapliga framställningar men även annan juridisk litteratur. Då rättspraxis har funnits tillgängligt har de använts för att belysa hur tillämpning och avvägningar gjorts i konkreta fall.

Materialet består i stor utsträckning av förarbeten och doktrin för att beskriva den gällande rätt i ett område med stor avsaknad av detaljreglering i lag. Delar av de använda förarbetena avser tidigare lagreglering men likväl har de slutsatser och resonemang som återfinns där bedömts vara relevanta för tillämpningen av inte minst banksekretessen idag.⁸ I uppsatsens avslutande analys har ledning tagits i nedan beskrivna teori men också utförts självständigt.

1.5 Teori och perspektiv

För att uppnå syftet med uppsatsen har utgångspunkt tagits i Robert Alexys teori om avvägningarna som görs då olika rättsprinciper och rättsregler

⁷ Klieman, (2018) s. 21.

⁸ Jfr. prop. 2002/03:139 s. 482.

hamnar i konflikt, som den enskildes integritetsintresse och rättssäkerhet ur ett kritiskt perspektiv.

Enligt Alexy är rättsprinciper normer som kan tillgodoses i varierande utsträckning. Alexy talar om rättsprinciper som ett ”optimeringskrav”, det vill säga en norm som är beroende av andra normer för att förverkligas. Rättsregler beskriver Alexy som en norm som alltid är förverkligad i sig självt, antingen gäller normen eller inte. Då två rättsregler hamnar i konflikt, blir konsekvensen enligt Alexy alltid att den ena rättsregeln ger företräde för ett giltigt undantag eller att den ena rättsregeln inte är tillämplig.⁹

När det uppstår konflikter mellan olika två motsatta rättsprinciper menar Alexy att konflikten löses genom en proportionalitetsavvägning av de olika principerna i varje enskilt fall där den tyngst vägande principen får företräde, eftersom det inte finns någon värdehierarki mellan olika rättsprinciper. Alexy menar att resultatet av avvägningen av de olika principerna resulterar i en rättsregel som i sin tur har samma konsekvenser som den tyngst vägande principen.¹⁰ Avseende en konflikt mellan rättsprincip och rättsregel kan en rättsregel rätta sig efter ett undantag närhelst det följer av en motsatt rättsprincip eller en annan, oförenlig, rättsregel.¹¹

Medan Alexys teori inte ger något konkret svar på vilka normer som ska klassas som rättsregler respektive rättsprinciper, så utgör teorin ett ramverk för en diskussion i uppsatsen om de olika regler och bakomliggande principer som gäller då editionsplikten och banksekretessen ställs mot varandra.

1.6 Disposition

Uppsatsen delas upp i fyra kapitel. I kapitel 1 ges en introduktion till ämnet och premisserna för resten av uppsatsen förklaras och redogörs för. I kapitel 2 behandlas grunderna för banksekretessen, dess rättsliga reglering och de bakomliggande syften och avvägningar som rättsliga regleringen av

⁹ Alexy (2002), s. 49.

¹⁰ Ibid. s. 54.

¹¹ Ibid. s. 58.

banksekretessen bygger på. Kapitel 3 bygger på en liknande uppbyggnad som tidigare kapitel. Inledningsvis skildras de bakomliggande syftena och avvägningarna som gjorts för att utforma den rättsliga regleringen av edition för att sedan beskriva hur den faktiska regleringen ser ut. Kapitel 4 avser att svara på frågeställningen genom en analys av de rättsliga regleringarnas förhållande till varandra.

1.7 Forskningsläge

Det rättsliga förhållandet mellan editionsplikt och banksekretess har, utifrån mitt arbete med insamlande av material för uppsatsen, behandlats högst sparsamt. De ledande böckerna som jag har använt mig av inom respektive självständiga rättsområde har vidrört överlappningen mellan edition och banksekretess i tämligen liten utsträckning.

Forskningen om banksekretess har på senare tid genomförts i synnerhet av Per-Ola Jansson där hans bok *Banksekretess och annan finansiell sekretess* från 2010 är central på området och hänvisas till i både domar och förarbeten. Sen bokens tillkomst har inga större förändringar skett gällande banksekretessen. Verket behandlar banksekretessens rättsliga uppbyggnad, tillkomst och ändamål ingående. Övrig litteratur på området är knapp.

Edition i dispositiva tvistemål har behandlats utförligt av Peter Westberg i *Anskaffning av bevisning i dispositiva tvistemål* från 2010. Westbergs arbete belyser och skildrar gällande rätt på området, samt kritiskt granskar editionsinstitutets syfte och för- och nackdelar.

2 Banksekretessen

2.1 Allmänt om banksekretessen

Banksekretessen återfinns i sin nuvarande lydelse i 1 kap. 10 § 1 st. LBF som gäller för svenska bank- och finansieringsrörelser. Utformningen av sekretessbestämmelsen bygger på tanken om att bankkundernas ekonomiska och personliga förhållanden inte ska obehörigen röjas eller på annat sätt spridas. Bestämmelsen bygger alltså på en tanke om att skydda de enskilda kundernas personliga integritet från obefogade intrång, oavsett hur känsliga uppgifterna kan tänkas vara för bankkunden.¹² Det framhävs i förarbetena till LBF att bankkunder har ett intresse av att deras personliga integritet och ekonomiska intressen inte sprids.¹³ Emellertid framgår det ingen närmare förklaring i vare sig lag eller förarbeten av vad skyddet för den personliga integriteten innefattar. Trots att det stadgas en skyldighet för det allmänna att skydda den personliga integriteten för den enskilda i 2 kap. 6 § 2 st. RF saknas det i svensk lagstiftning en positiv definition av vad som avses med personlig integritet. I förarbetena till den tidigare personuppgiftslagen har emellertid en negativ definition behandlats, där det anges att en kränkning av den personliga integriteten innebär ett intrång i en fredad sfär som den enskilde bör vara tillförsäkrad.¹⁴

I doktrinen har två centrala argument framhållits om betydelsen av skyddet för den personliga integriteten genom banksekretessen. Det första argumentet är för att skydda känslig företagsinformation från konkurrenter. I en situation då en bank röjer information om ett företag riskerar företaget att lida ekonomiska skador och konkurrensnackdelar. Det andra och kanske mest framhävande argumentet för att skydda den personliga integriteten avser den personliga självbestämmanderätten. Banksekretessen ska skydda den

¹² Jansson (2010), s. 23.

¹³ Prop. 2002/03:139 s. 480.

¹⁴ Prop. 2005/06:173 s. 13 f.

enskilde från att andra exploaterar och utnyttjar information om den enskildes ekonomiska förhållanden.¹⁵

Som redogörs för i förarbetena till LBF är det inte bara de enskilda som har ett intresse av en lagreglerad banksekretess. Det framhålls att även bankerna har en fördel av att respektera kundernas integritet för att behålla kundernas förtroende för bankerna. Således kan man tala om att det innebär en plikt för både bankerna och dess kunder att agera på ett sätt som inte är till skada för den andra parten.¹⁶ Ett högt förtroende för att bankerna förvaltar information om kundernas ekonomiska och personliga förhållande på ett integritetssäkert sätt ökar sannolikheten för att kunderna ger en korrekt bild av hur deras ekonomiska situation ser ut vid förhållanden vid banken. Ett ärligt uppgiftsutbyte mellan bank och kund underlättar för banken att bedöma risker vid långivning.¹⁷ Förtroendet mellan bank och enskild är även viktigt för det allmänna. En försvagad svensk banksekretess kan innebära att svenskt kapital flyttas utomlands eller på annat sätt undandrar sig svensk kontroll, vilket i sin tur innebär att den svenska staten har ett intresse av att upprätthålla ett förtroende mellan bank och enskild.¹⁸ Det framhålls även uttryckligen i förarbetena till LBF att staten har ett intresse av att undvika en kundflykt från svenska banker. För att uppnå målet med ett stabilt finansiellt system omnämns därför avvägningen mellan effektivitet och stabilitet i bank- och finansieringslagstiftningen.¹⁹

Som följer av obehörighetsrekvisitet, som vidare diskuteras nedan, är skyddet för den personliga integriteten emellertid inte oinskränkt. Det har stundtals i förarbetena framhållits att reglerna som skyddar bankernas finansiella funktion är av ett sådant starkt intresse att kundens intresse av ett starkt integritetsskydd ibland måste ge företräde för skyddet bankerna ger det allmänna finansiella systemet. Med andra ord har det föreslagits att vid en avvägning mellan främjandet av det allmänna samhällsekonomiska intresset

¹⁵ Cranston (2002), s. 169.

¹⁶ Donner (1996) s. 291.

¹⁷ Prop. 2002/03:139 s. 480

¹⁸ Nial (1987), s. 17.

¹⁹ Prop. 2002/03:139 s. 156

och den enskildes integritetsintresse måste det tidigare nämnda intresset väga tyngre.²⁰

2.2 Reglering av banksekretess

2.2.1 Genomgång av rekvisit

Som framgår av bestämmelsen är det enskildas förhållanden till kreditinstitut som behandlas. I 1 kap. 5 § 1 st. p. 10 definieras kreditinstitut som ett bank- eller kreditmarknadsföretag. Det innefattar närmast aktiebolag eller ekonomiska föreningar som har tillstånd att bedriva finansieringsrörelse, inbegripet att ta emot återbetalningspliktiga medel från allmänheten, lämna kredit och ställa garanti för kredit enligt 1 kap. 4 § LBF.

Med enskilda menas, enligt förarbetena till LBF, fysiska och juridiska personer som anses vara kunder till kreditinstitutet. Begreppet ”kund” innefattar i sin tur en tämligen vidsträckt krets av personer. Här omfattas kreditinstitutets kredittagare, insättare och deponenter av värdepapper men även personer som tidigare har varit kunder, och även personer som genom förhandlingar kan likställas stå i ett kontraktsförhållande till kreditinstitutet.²¹ Det kan även tänkas att personer som utöver ovannämnda exempel har ett befogat intresse av att uppgifter som banken tillhandahåller inte lämnas ut, kan jämföras som kunder, exempelvis förhållanden som rör en bankkunds egna kunder. Det ska emellertid röra ett reellt förhållande mellan den enskilde och banken.²² Det ska tilläggas att även avlidna kunder till kreditinstitutet i huvudsak också omfattas av bestämmelsen.²³

Vad som avses med den ”enskildes förhållande till kreditinstitut” ter sig något mer oklart då det inte direkt framgår av vare sig lagtext eller förarbeten. Enligt Jansson ska begreppet som utgångspunkt innefatta alla förhållanden rörande kreditinstitutet och kunden, inte bara de ekonomiska förhållandena och

²⁰ SOU 1999:82 s. 105 f.

²¹ Prop. 2002/03:139 s. 477 f.

²² Jansson (2010), s. 48 f.

²³ Jfr. NJA 1987 s. 724.

förehavandena inför kreditinstitutet, utan alla omständigheter som kreditinstitutet fått kännedom kring härrörande från en kund.²⁴

Som utgångspunkt innebär obehörighetsrekvisitet i 1 kap. 10 § 1 st. LBF att sekretessplikt gäller för bankerna såvida det inte förekommer någon omständighet som rättfärdigar ett genombrott av sekretessen. Ett utlämnande av uppgifter som har stöd i lag innebär naturligtvis inte ett obehörigt utlämnande, inte heller om den enskilde själv har samtyckt till utlämnandet av sitt förhållande till banken på grund av den dispositiva regleringens natur. Allmänt sett kan sägas att banken endast får lämna ut en uppgift då syftet med utlämnandet väger starkare än kundens intresse av sekretess och att utlämnandet görs till följd av ett rättsligt godtagbart intresse.²⁵ I fall då det ter sig tveksamt huruvida en enskilds information kommer att lämnas ut obehörigen bör försiktighet iaktas och i möjligast mån bör sekretessen upprätthållas.²⁶ Undantagen som möjliggör ett utlämnande av uppgifter som belyses nedan.

Vidare följer av rekvisiten i 1 kap. 10 § 1 st. LBF ett förbud att ”röja” ett förhållande. Förbudet innefattar såväl en handlingssekretess och en tystnadsplikt för de som omfattas av sekretessen.²⁷ Det innebär emellertid att redan allmänt kända förhållanden inte omfattas av sekretessen i bestämmelsen. Det gäller exempelvis förhållanden som finns att tillgå som allmänna handlingar eller i offentliga register.²⁸ Uppgifter som lämnas för att banken ska kunna fullgöra uppdraget som bankkunden lämnat banken anses inte vara röjda obehörigen röjda, inte heller intern spridning av uppgifterna inom banken för att lojalt fullgöra kundens uppdrag.²⁹ En viktig aspekt är emellertid att banken fortsatt inte får använda information från kund som står i strid mot kundens intressen för uppdraget. Spridning av kundinformation

²⁴ Jansson (2010), s. 49 ff.

²⁵ Ibid. s. 103.

²⁶ Ibid. s. 65.

²⁷ Donner (1996) s. 291.

²⁸ Jansson (2010), s. 50.

²⁹ Prop. 2002/03:139 s. 478 f.

mellan olika verksamheter och avdelningar av banken bör också iakttas med försiktighet och endast då det anses nödvändigt.³⁰

2.2.2 De sekretessförpliktade subjekten

Vid en läsning av bestämmelsen i 1 kap. 10 § 1 st. LBF gäller som bekant att enskildas förhållanden till kreditinstitut inte får röjas, varför det också ligger nära till hands att sekretessförpliktelsen gäller för banken som juridisk person, som innehavare av informationen av förhållandet mellan kreditinstitut och enskild. Bankaktiebolag kan agera som juridisk person genom beslut av bolagsstämman, styrelsen, den verkställande direktören eller annan fullmaktsgiven firmatecknare. Banker i andra associationsformer kan på liknande sätt också bli representerade som juridisk person av olika ställföreträdare. Detsamma gäller om en uppdragstagare eller anställd företräder banken genom fullmakt då banken ansvarar för att sekretessen uppehålls.³¹ Ovannämnda har således en skyldighet att följa banksekretessen. I fråga om ansvar för skada som uppkommit till följd av brott mot sekretessen är ABL tillämplig för bankaktiebolag, vilket följer av 10 kap. 1 § 1 st. tillsammans med 10 kap. 37 § 1 st. 1 men. ABL. Av 29 kap. 1 § 1 st. ABL framgår att stiftare, styrelseledamot och verkställande direktör kan, inom ramen för sitt uppdrag, bli skadeståndsskyldiga för skada som av uppsåt eller oaktsamhet drabbar tredje man. Detsamma gäller för revisorer, lekmannarevisorer och särskilda granskare.³² I skadeståndsskyldigheten inbegrips situationer där bankkund kan vara berättigad till skadestånd för direkt ekonomisk skada vid en överträdelse av banksekretessen.³³ För aktieägare torde ansvaret var mer begränsat. Ett aktieägarskap i sig självt anses inte skapa en ställning inom bankaktiebolaget så att aktieägaren är skyldig att iakttä sekretess. Emellertid kan aktieägaren genom sitt innehav eller framträdande ställning i övrigt likställas med att företräda bolaget och på så sätt bli bunden av sekretessbestämmelserna.³⁴

³⁰ Jansson (2010), s. 59 ff.

³¹ Ibid. s. 55.

³² Se 29 kap. 2 § ABL.

³³ Prop. 2002/03:139 s. 473.

³⁴ Jansson (2010), s. 57.

Av förarbetena till LBF framgår att sekretessförpliktelsen även gäller för anställda och andra befattningshavare på banken som har fått kommit över sekretessbelagda förhållanden.³⁵ Sekretessen torde även gälla för kundinformation som en bankfunktionär kan ha fått kännedom om utanför tjänsten.³⁶ En bankfunktionär kan dessutom tillsammans med banken, direkt bli ansvarig för att tystnadsplikten upprätthålls. Då en bankfunktionär uppbär ett uppdrag givet till honom med kundens uttryckliga eller underförstådda vilja och med bankens godkännande uppkommer ett rättsförhållande mellan bankfunktionär och bankkund som gör bankfunktionären ansvarig för sekretessen jämställt med banken.³⁷ Sammanfattningsvis kan sägas att tystnadsplikten och handlingssekretessen inte gäller för någon utomstående kreditinstitutet utan avser personer som står i förhållande till nyssnämnda.³⁸

2.3 Undantag från banksekretessen

2.3.1 Allmänt

För att ett system med sekretess ska fungera är det viktigt att kunna göra begränsningar och undantag från tystnadsplikten vid tillfällen då det är nödvändigt.³⁹ Det gäller även för banksekretessen. Utgångspunkten för inskränkningar i tystnadsplikten finns i obehörighetsrekvisitet, det vill säga att ett icke-oberoigt röjande av en kunds förhållande är giltigt. I huvudsak kan undantagen från banksekretessen härledas till tvingande lagreglerade undantag eller ett giltigt samtycke från kunden.⁴⁰ Avsnittet ämnar att belysa några av de konkreta situationer då banksekretessen inskränks och syftet med dessa avsteg från sekretessen.

³⁵ Prop. 2002/03:139 s. 476. Se även RH 1997:46.

³⁶ Jfr. Prop. 1978/79:9 s. 277

³⁷ Jansson (2010), s. 58

³⁸ Ibid. s. 60

³⁹ Jfr. SOU 1999:82 s. 128.

⁴⁰ Donner (1996), s. 293.

2.3.2 Uppgifter till kund och företrädare till kund

Den första gruppen av undantag från banksekretessen är de som kunden själv förfogar över. Med andra ord har kunden alltid rätt att disponera över den informationen som han eller hon själv förmedlar om sina förhållanden till banken.⁴¹ Banksekretessen gäller alltså inte kunden själv och banken bör inte heller kunna avtala bort kundens rätt att få ta del av informationen eller ändra på ett negativt sätt inskränka vad som gäller i sekretesshänseende. 1 kap. 10 § 1 st. LBF kan således tolkas som semidispositiv i fördel till den, generellt sett, svagare parten, det vill säga bankkunden.⁴² Dessutom torde bankkunden och banken kunna avtala om att en högre sekretess än den som följer av 1 kap. 10 § 1 st. LBF ska gälla dem emellan.⁴³ Bestämmelsens semidispositiva natur innebär dessutom att bankkunden kan lämna sitt samtycke till att banken lämnar ut uppgifter om dennes förhållanden till banken till tredje man på avtalsrättsliga grunder.⁴⁴ Gällande juridiska personer som bankkunder framgår det som naturligt att en legal ställföreträdare för den juridiska personen har rätt till upplysningar rörande den juridiska personen förehavanden med banken, oavsett vem som har lämnat upplysningarna till banken.⁴⁵

2.3.3 Information inom den egna organisationen

Det kan finnas vissa situationer då det är nödvändigt för banken att förmedla kundinformation inom den egna organisationen. Inledningsvis, och som diskuterat tidigare, har aktieägare ingen rätt i sig självt att få ta del av kundförhållanden. Enligt 7 kap. 32 § 1 st. ABL har en aktieägare rätt att begära upplysningar av bolagets styrelse eller verkställande direktör om förhållanden som kan inverka på bedömningen av ett ärende av bolagets

⁴¹ Jansson (2010), s. 106

⁴² Jfr. prop. 2002/03:139 s. 478.

⁴³ Jansson (2010), s. 78

⁴⁴ Prop. 2002/03:139 s. 478.

⁴⁵ Jansson (2010), s. 112 f.

ekonomiska situation eller ett annat ärende på dagordningen, så länge det är möjligt utan att orsaka väsentlig skada för bolaget. Det är fullt möjligt att en enskild kund kan påverka bolagets ekonomiska situation varför en upplysning om en kunds förhållande kan göras utan att bryta mot obehörighetsrekvisitet i 1 kap. 10 § 1 st. LBF.⁴⁶ Emellertid tydliggörs i 10 kap. 4 § LBF att upplysningar till aktieägare enligt ABL endast får lämnas om det kan ske utan olägenheter för den enskilda kunden. Kravet på olägenhet för den enskilda är lågt ställt, vilket innebär att upplysningar inte får lämnas om det kan innebära en nämnvärd olägenhet för den enskilde. Dessutom får aldrig mer information än vad som är nödvändigt för att kunna ta ett beslut på bolagsstämman röjas.⁴⁷ En närmast snarlik reglering gäller för bankbolagets revisorer enligt 9 kap. 45 § ABL tillsammans med 10 kap. 10 § LBF. För banker som ingår i koncerner gäller som utgångspunkt den ursprungliga sekretess som gällde mellan den första banken och bankkunden, även vid utlämningar till andra bolag i koncernen.⁴⁸

2.3.4 Uppgifter i privaträttsliga förhållanden

I 1 kap. 10 § 4 st. LBF hänvisas till ett lagstadgat undantag i banksekretessen som görs i 5 a § 1 st. KUL. Enligt 5 a § 1 st. KUL hindrar inte tystnadsplikten i 1 kap. 10 § 1 st. LBF att uppgifter om en kunds lämnade krediter, betalningsförsummelse och kreditmissbruk lämnas ut till en viss krets för kreditupplysningsändamål. Kreditupplysning definieras enligt 2 § KUL som uppgifter, omdömen eller råd som lämnas till bedömning av någon annans kreditvärdighet. Den tillåtna mottagande kretsen innefattar enligt samma lagrum svenska banker och andra svenska kreditmarknadsföretag.⁴⁹ Till det nu sagda hör emellertid att den informationshavande banken inte har en skyldighet att lämna ut den specifikt utpekade informationen om den enskilde till en annan bank.⁵⁰

⁴⁶ Jansson (2010), s. 125.

⁴⁷ Ibid. s. 125.

⁴⁸ Ibid. s. 204 f.

⁴⁹ Prop. 2002/03:139 s. 478.

⁵⁰ Prop. 1996/97:65 s. 53.

I relationen mellan bank och bankkund som präglas av olika betalningsskyldigheter och avtal är det närmast ofrånkomligt att olika tvister uppkommer mellan parterna. Det står en tvistande kund fritt att avslöja sina egna förhållanden som täcks av banksekretess, men kunden får då räkna med att uppgifterna, som således blir kända för domstolen, kan användas i processen mot honom eller henne. För förhållanden som kunden inte avslöjar gäller sekretessen som utgångspunkt.⁵¹ Det kan antas uppgifter som banken lämnar om kundförhållandet i en rättegång inte kan anses obehörigt om det görs i syfte att undgå ekonomisk eller annan skada. Emellertid bör alltid en avvägning göras i det enskilda fallet mellan banken och bankkundens intressen. Endast relevant information för målet bör uppdagas och endast genom att minsta möjliga skada sker av själva röjandet.⁵²

Den fria bevisföringen i 35:1 RB innebär att i princip alla bevismedel är tillåtna, även om de har upptagits i strid mot en annan rättsregel kan bevismedlet således tillerkännas bevisvärde.⁵³ Inte heller finns det i svensk rätt något hinder mot att lägga fram bevisning beträffande den andre partens förhållanden.⁵⁴ Det innebär att det i sig inte finns något hinder för bank eller annan part att i rättegång åberopa förhållanden som täcks av banksekretess eftersom personer som i sin befattning omfattas av banksekretessen inte omfattas av frågeförbudet av vittnen i 36 kap. 5 § 2 st. RB.⁵⁵ Bevisbördan för att uppgiftslämnandet är behörigt åvilar banken, skulle det visa sig att kunden lider ekonomisk skada på grund av röjandet kan banken bli skadeståndsskyldig.⁵⁶ Regleringen bygger på en avvägning mellan de intressen som skyddas genom sekretessen och intresset av en materiellt riktig dom i bevishänseende.⁵⁷

⁵¹ Jansson (2010), s. 130.

⁵² Jansson (2010) s. 130.

⁵³ Jfr. NJA 1986 s. 489.

⁵⁴ Se Fitger m.fl., Rättegångsbalken (2022), kommentaren till 35 kap. 1 §.

⁵⁵ RH 1997:46.

⁵⁶ Prop. 2002/03:139 s. 483.

⁵⁷ Ekelöf (2009), s. 227.

3 Editionsinstitutet

3.1 Allmänt om edition

Som framgår av 35:6 1 st. 1 men. RB är det parterna i en dispositiv rättegång som ska ansvara för att bevisning presenteras för rätten. I andra meningen av samma bestämmelse framgår av ett motsatsslut att rätten ex officio inte får lov att inhämta bevisning i dispositiva tvistemål. Det ligger därför i parternas egenintresse att ta vara på sina egna intressen och minimera risken att förlora tvisten genom att anskaffa bevisning som styrker sin talan. Det ovan sagda hänger ihop med kontradiktionsprincipen som anses vara en del av rätten till en rättvis rättegång enligt artikel 6.1 EKMR. Innefattat i kontradiktionsprincipen ligger en rätt för båda parter att få ta del av den andra partens bevisning som ligger till grund för den andra partens talan.⁵⁸ I många fall kan det emellertid finnas en ovilja för den andra parten, eller tredje man, att utge handlingar som kan gynna dennes motpart, vilket givetvis är en självklarhet av tvistemålets natur.⁵⁹ Det leder ofta till att en part inte har tillgång till handlingar som han eller hon vill åberopa som bevisning till stöd för de grunderna som underbygger ett yrkande eller svaromål.⁶⁰ För att således kunna uppnå ett kontradiktoriskt förfarande finns det en möjlighet att ålägga parten en plikt att bistå motparten med den identifierade informationen, genom den processuella editionsplikten i 38:2 1 st. RB. Syftet här är att åstadkomma en processuell jämvikt av informationsanskaffning, där en parts rätt att anskaffa information hos den andra parten ställs mot motpartens rätt till sin personliga integritet.⁶¹ Det blir därför en uppgift för rätten att, efter ett yrkande, väga dessa två intressen mot varandra och avgöra huruvida en part kan bli skyldig att förete en handling till motparten.⁶²

Som framgår av 38 kap. 2 § 1 st. RB är den som innehar en handling som kan äga som bevis i en rättegång skyldig att förete den. Det gäller således att ett

⁵⁸ Ekelöf (2009), s. 30 f.

⁵⁹ Ibid. s. 259.

⁶⁰ Heuman (1989/90), s. 6.

⁶¹ Westberg (2010), s. 72.

⁶² Jfr. Ekelöf (2009), s. 262 f.

editionsyrkande av en part kan riktas både mot tredje man och motpart i en rättegång. Editionsplikten är alltså avsedd att ha samma omfattning som skyldigheten att lämna muntliga uppgifter om en viss handling innehåll. Ändamålet är således att den som är i behov av handlingen ska kunna få tillgång till den, som utgångspunkt, oavsett vem som innehar den.⁶³ Om handlingen inte företes frivilligt då en konstaterad editionsplikt har uppkommit kan rätten förelägga parten att förete handlingen.⁶⁴

Emellertid skiljer sig editionsplikten så till vida att en part i målet kan bli editionspliktig, medan ingen av parterna i ett mål är skyldiga att vittna. Därutöver kan en närstående till part bli editionspliktig i en situation då vittnesplikt inte hade kunnat avkrävas enligt 36 kap. 3 § RB. Det gäller däremot inte skriftligt meddelande mellan part och närstående.⁶⁵ Handlingarna som avses är privata handlingar, det vill säga handlingar som inte omfattas av bestämmelserna om allmänna handlingar i 2 kap. TF.⁶⁶ Däremot föreligger endast editionsplikt av handlingar som minnesanteckningar eller liknande handlingar för personligt bruk om det finns en synnerligen anledning för att de företes.

3.2 Rekvisit för bifall till edition

3.2.1 Identifikation

Endast handlingar som kan äga betydelse som bevis kan bli föremål för ett editionsföreläggande. Det innebär att ett editionsyrkande på ett större, ospecificerat, antal handlingar inte kan leda till bifall. Det lär krävas att den editionsyrkande parten närmare kan ange vilka omständigheter som ska styrkas med handlingarna och varför de kan vara av betydelse för ett visst noga beskrivet bevisstema. Någon exakt beskrivning av handlingens benämning eller liknande kan emellertid inte krävas så länge det tydligt framgår vilket bevisstema handlingarna ämnar att styrka.⁶⁷ I allmänhet går

⁶³ NJA 2020 s. 373 p. 7.

⁶⁴ Se 38 kap. 4 § RB.

⁶⁵ NJA 1943 II s. 498.

⁶⁶ Ekelöf (2009), s. 262.

⁶⁷ Se NJA 1959 s. 230 och NJA 1998 s. 590.

identifikationskravet att relatera till att editionssvaranden ska slippa planlösa intrång i sin privata sfär, genom att parten kommer över handlingar och information som denne inte har någon rätt att tillgå. Det kan sägas att intresset av informationsanskaffning av editionssökanden och intresset av en materiellt riktigt rättskipning får stå i förgrund till den enskildes intresse av personlig integritet.⁶⁸

3.2.2 Relevans

Ett editionsyrkande kan endast bifallas om den eftersökta handlingen är av bevisrelevans för ett visst bevistema.⁶⁹ Inte heller kan ett editionsyrkande bifallas för att styrka ett ostridigt faktum.⁷⁰ Kravet på bevisrelevans innebär att editionssökanden ska kunna visa att de efterfrågade handlingarna *kan antas* ha betydelse för ett åberopat bevistema. Beviskravet är lågt ställt och handlingarna i sig behöver inte tillmätas ett högt bevisvärde vid en senare bedömning.⁷¹ Det har i doktrinen anförts att rätten vid sitt ställningstagande endast bör fästa vikt vid huruvida editionsyrkandet kan leda till att grunden eller invändningen som det avser kan leda till framgång. Endast då det kan tänkas att yrkandet inte kan leda till någon materiell framgång ska editionsyrkandet avisas.⁷² Det lågt ställda beviskravet avhjälpas problematiken med att rätten vid ett tidigt stadium skulle behöva värdera de efterfrågade handlingarnas bevisvärde, innan en slutlig bevisvärdering.⁷³ Anser rätten att editionsyrkandet överhuvudtaget saknar rättslig relevans eller att handlingarna utgör irrelevant bevisning kan yrkandet avisas med stöd av 35 kap. 7 § RB.⁷⁴

3.2.3 Innehav

Editionsföreläggandet kan endast riktas mot den som innehar handlingen, vilket torde framgå av ordalydelsen av 38 kap. 2 § 1 st. RB. Vem som är

⁶⁸ Westberg (2010), s. 428.

⁶⁹ NJA 1988 s. 652.

⁷⁰ Ekelöf (2009), s. 264.

⁷¹ NJA 1998 s. 590 I.

⁷² Welamsson, SvJT 1982 s. 150.

⁷³ Westberg (2010), s. 629.

⁷⁴ Ekelöf (2009), s. 266.

innehavare av handlingen är huvudsakligen kopplat till vem som har besittning över handlingen. Det är emellertid inget krav att innehavaren av handlingen fysiskt ska ha tillgång till den, det anses vara tillräckligt att editionssvaranden på ett jämförbart sätt har tillgång till handlingen, vilket även kan innefatta den som har tillgång till en elektronisk handling.⁷⁵ Omständigheten att en tredje man skulle ha äganderätt eller förfoganderätt över handlingen tillsammans med editionssvaranden utgör inte heller något hinder för att editionssvaranden ska anses som innehavare av handlingen.⁷⁶ Om en editionssvarande överlämnar handlingarna till någon annan i ett försök att kringgå innehavskravet hindrar inte det editionssökanden från att rikta editionsyrkandet mot den nya innehavaren.⁷⁷ Företag och privatpersoner som har digitalt lagrat material hos tredje part och fortfarande har en kontroll och en ovillkorlig rätt att få tillgång till informationen om materialet bör också anses som innehavare.⁷⁸

3.2.4 Skriftlig handling

Vad som avses med skriftlig handling som kan ha betydelse som bevis enligt bestämmelsen i 38 kap. 2 § RB avser den skrivna texten eller siffrornas tankeinhåll.⁷⁹ Det är således inte handlingen som sådan utan snarare handlingens intellektuella innehåll, vilket på ett allmänt plan kan sägas skilja reglerna i 38 kap. RB om skriftliga bevis från reglerna om syn i 39 kap. RB.⁸⁰ Vidare kan även elektroniskt lagrad information likställas med en skriftlig handling och kan således bli föremål för edition. Numera är det även fastslaget att handlingen kan tillhandahållas i elektronisk form.⁸¹ I viss utsträckning sätts gränser på handlingens beskaffenhet. Exempelvis då editionssvaranden behöver genomföra en större bearbetning av material för att kunna förete en handling. Editionssvaranden är med andra ord aldrig skyldig att bearbeta materialet i sådan utsträckning att framställandet av handlingen får karaktären av ett sakkunniguppdrag. I fall då bearbetandet kan

⁷⁵ NJA 2022 s. 249 p. 10.

⁷⁶ NJA 2020 s. 664 p. 10–13.

⁷⁷ Heuman (1989/90), s. 23.

⁷⁸ NJA 2022 s. 249 p. 12–14.

⁷⁹ Se Fitger m.fl., Rättegångsbalken (2022), kommentaren till 38 kap.

⁸⁰ Ekelöf (2009), s. 256.

⁸¹ NJA 2020 s. 373 p. 13–14.

dra ut på tiden bör editionsföreläggandet avgränsas till att enbart omfatta redan befintliga handlingar.⁸²

3.3 Intresseavvägning

En intresseavvägning eller proportionalitetsbedömning mellan den editionssökanden intresse av informationsanskaffning i bevishänseende och editionssvaranden intresse av att slippa alltför betungande ingrepp i sin privata sfär är inget som direkt aktualiseras i någon av 38 kap. RB:s bestämmelser. Emellertid har sådana avvägningar gjorts både i doktrin och i rättstillämpningen av domstolar.⁸³ I rättsfallet NJA 1998 s. 829 ansåg HD att en proportionalitetsavvägning mellan relevansen av vad editionssökandens önskar att bevisa med den efterfrågade handlingen och motpartens intresse av att inte behöva lämna ut handlingen skulle göras innan ett editionsföreläggande kunde bifallas.⁸⁴ HD tydliggjorde emellertid inte hur den avvägningen skulle göras. Heuman menar att proportionalitetsavvägningen kan innebära ett krav på att editionssökanden ska framställa starkare skäl för sin begäran om edition än vad editionssvaranden gör för att editionsyrkandet ska ogillas. Samtidigt måste editionssökande visa att handlingarna mer än kan *antas* tjäna som bevis. Det bör därför beaktas om de efterfrågade handlingarna endast får liten bevisbetydelse i jämförelse med intrånget hos editionssvaranden.⁸⁵ Om handlingarna anses ha ett starkt bevisvärde krävs det starka skäl för att editionssvaranden ska kunna få ett editionsyrkande mot sig ogillat vid en proportionalitetsbedömning.⁸⁶ Vidare anser Heuman att rättssäkerhetsintresset måste väga tyngre än att saken handläggs på ett skyndsamt sätt, varför editionssvaranden borde behöva tåla ett visst arbete med att framställa de eftersökta handlingarna.⁸⁷ Det ska tilläggas att några proportionalitetsprövningar inte har bildat ett etablerat eller betydande hinder mot ett rättfärdigt editionsyrkande men då den efterfrågade bevisningens

⁸² Heuman (1989/90), s. 8.

⁸³ Westberg (2010), s. 660 f.

⁸⁴ NJA 1998 s. 829.

⁸⁵ Heuman (1999/00) s. 157.

⁸⁶ Ekelöf (2009), s. 269.

⁸⁷ Heuman (1989/90) s. 9.

relevans bedöms vara av begränsad betydelse jämfört med editionsrättsverkans intresse av att inte lämna ut handlingarna, kan editionsyrkandet avslås.⁸⁸

3.4 Edition av handlingar belagda med banksekretess

I rättsfallet RH 1997:46 resonerade hovrätten om ett editionsyrkande från en enskild mot en bank, avseende en bankkunds handlingar belagda med banksekretess. I fallet hade editionssökande begärt att banken skulle tillhandahålla handlingar som omfattades av banksekretess. Inledningsvis angav hovrätten att ett utlämnande av handlingarna inte ansågs som obehörigt om banken hade varit skyldiga att göra det på grund av den allmänna vittnesplikten, så att banksekretessen skulle vara underordnad editionsplikten på samma sätt. Sammantaget går det att beskriva både vittnesplikten och editionsplikten som en allmän informationsplikt, där var och en är skyldig att tillföra parterna tillgång till information som är relevant för tvisten i fråga. Det innebär en möjlighet att avtvinga en part information som denne kan antas ha och som kan äga som betydelse för bevis i målet, för att trygga rättskipningen.⁸⁹ Som tidigare anförts och som hovrätten fortsatte, omfattas inte bankpersonal av de yrkesgrupperna som är undantagna informationsplikten. Slutligen jämförde hovrätten förhållandet mellan banksekretessen och yrkeshemligheter då det sistnämnda kan utgöra ett undantag från informationsplikten enligt 36 kap. 6 § 2 st. RB. Emellertid menade hovrätten att begreppet yrkeshemlighet innebär ett fabrikationssätt, anordning eller affärsförhållande som för ett visst företag anses egenartat och av intresse att det inte yppas. I målet menade banken att kreditupplysningar av kund, övriga upplysningar om kunds privata och enskilda bolags ekonomi, korrespondens mellan bank och kund och bankens egna utredningar av kunden utgjorde yrkeshemligheter, något som rätten dock avfärdade. Rätten

⁸⁸ Westberg (2010), s. 661.

⁸⁹ Ibid. s. 667.

fann att banksekretessen i sig inte utgjorde ett hinder mot att de efterfrågade handlingarna utlämnades.

I form av överrättspraxis är det nyssnämnda fallet det hittills enda som har behandlat förhållandet mellan edition och banksekretess och huruvida hovrättens resonemang innebär gällande rätt idag kan således ifrågasättas. Det ska dock sägas att sekretessbestämmelser i allmänhet inte utgör ett hinder mot att lämna ut handlingar till en editionssökande part. Westberg beskriver det som att det inte finns något allmänt skydd för konfidentiell information i svensk rätt, varför alla handlingar som huvudregel kan bli föremål för edition, så länge de kan antas ha betydelse för bevis. Den allmänna uppfattningen torde således vara att editionssvaranden får tåla ett visst intrång i sitt privatliv, i sin affärsverksamhet eller liknande, oavsett vad för typ av skydd de eftersökta handlingarna har.⁹⁰

⁹⁰ Westberg (2010), s. 681.

4 Analys

4.1 Allmänna observationer

Inledningsvis måste sägas att banksekretessen är en rättslig företeelse som sällan har legat i fokus för vare sig rättskipningen, lagstiftningen eller forskningen. Följaktligen har förhållandet mellan editionsplikten och banksekretessen sällan problematiserats eller ställts på sin spets. Med det menar jag att de olika värdena och rättsprinciperna som ligger bakom de två motstående rättsliga instituten inte har beaktats eller vägts mot varandra i ett sammanhang där de ställs mot varandra. I andra sammanhang har olika former av annan sekretess uppmärksamats i förhållande till editionsplikten, där tydligare riktlinjer och vägledning har skapats gällande editionsplikten omfattning i konflikt med den enskildes sekretess. I de dispositiva tvistemålen innehar banksekretessen därför en särställning, då mig veterligen, editionsplikten ofta tycks väga tyngre än skyddet för den enskildes förhållanden till banken röjs, så länge de allmänna bifallskraven för processuell edition är uppfyllda. I rättsfallet RH 1997:46 nöjer sig hovrätten med att konstatera det inte föreligger några hinder för att förete handlingar som är belagda med banksekretess, utan att göra några närmare avvägningar om det är ändamålsenligt med hänsyn till de bakomliggande intressena i det enskilda fallet.

Ett annat sätt att se hur editionsplikten genomslag är större än banksekretessen är genom att observera de möjliga undantag som finns för respektive reglering. Redan i förarbetena till banksekretessen framgår vikten av att kunna möjliggöra för undantag av sekretessen vilket senare också genomförs genom obehörighetsrekvisitet i 1 kap. 10 § 1 st. LBF. Vissa av undantagen framstår som erforderliga för att främja bankregleringens främsta skyddsgrupper; bankkunderna, bankerna och det allmänna. Exempel på sådana undantag är kundens möjlighet att efter lämnat samtycke fritt sprida sina förhållanden till banken eller det allmänna och bankernas intresse av att kunna lämna kreditupplysningar om kunden, vilket i sin tur är kritiskt för ett stabilt finansiellt system. Ett möjligt undantag som inte direkt framgår från

förarbeten eller tvingande lag men som likväl finns är möjligheten att lämna uppgifter om en bankkunds förhållande till en bank i samband med en rättegång. Visserligen föreligger vissa begränsningar för att vinna framgång med ett editionsyrkande av handlingar belagda med banksekretess, bland annat om handlingarna kan anses utgöra yrkeshemligheter, att de formella bifallsrequisiten för edition är uppfyllda och att ingreppet som utlämnande av handlingarna innebär inte är allt för betungande i jämförelse med relevansen av motpartens bevisföring. Som rättsläget ser ut idag tycks emellertid begränsningarna som finns för att vinna framgång med ett editionsyrkande inte vara större för handlingar belagda med banksekretess än handlingar i allmänhet. Alltså vinner editionsplikten ofta företräde framför banksekretessen så länge de allmänna bifallskraven är uppfyllda. Mot denna bakgrund och de dispositiva tvistemålen natur, kan ett bifall till ett editionsyrkande, utan en närmare intresseavvägning i det enskilda fallet, betraktas som otillfredsställande, i synnerhet med beaktande till de intressenter som banksekretessen avser att skydda.

4.2 De bakomliggande intressena

Både banksekretessen och editionsplikten är båda regleringar som har tillkommit för att garantera skyddet av vissa grupper eller intressen. Inledningsvis avser banksekretessen generellt att skydda individen ur ett integritetshänseende, företagen ur ett konkurrenshänseende och att garantera det allmänna en stabil finansiell marknad. Särskilt uppmärksammat i förarbetena hamnar den enskildes integritet, där begreppet även tycks innefatta företag och inte begreppets betydelse i klassisk juridisk mening. Att den enskildes integritet skyddas genom banksekretessen tycks vara en förutsättning för att skydda de andra intressena, som exempelvis att upprätthålla ett högt förtroende för bankerna och bidra till en sund finansiell marknad. För att skydda den enskildes integritet präglas banksekretessen av att den enskilde ska slippa få sina förhållanden exploaterade genom icke-rättfärdigande utlämnanden. Den enskilde ska dessutom få kontrollera och bestämma över vilka uppgifter som han eller hon vill lämna om sina

förhållanden till banken, varför banksekretessen framgår som semidispositiv i fördel till kunden i sin karaktär.

Editionsplikten i dispositiva tvistemål kan å andra sidan sägas bygga på en idé om att uppnå en processuell jämvikt för de båda parterna genom en villkorad rätt av att få ta del av den andre partens handlingar. I sin essens handlar editionsinstitutet om att ge de olika parterna en jämlik möjlighet att bedriva sin processföring och ge båda parterna en möjlighet att komma åt handlingar som kan äga betydelse som bevis. I dispositiva tvistemål där parterna svarar för bevisningen och själva bär risken för att en viss omständighet inte kan bevisas, och där det allmänna inte har något direkt utredningsintresse, tycks alltjämt parternas processföringsintresse premieras framför den enskildes integritetsintresse. I doktrin och rättspraxis har idén om en proportionalitetsavvägning mellan dessa två intressen uppkommit, men ofta innebär det lågt ställda beviskravet på att handlingarna kan *antas* äga betydelse som bevis, att även handlingar belagda med sekretess lämnas ut.

Oavsett hur man väljer att definiera banksekretessen och editionsplikten står det tydligt att de utgör två olika regelinstitut som kan hamna i konflikt med varandra på grund av den stundtals oförenliga naturen av personlig integritet respektive informationsanskaffning. Med utgångspunkt i Alexys teori om rättsprinciper och rättsregler i konflikt anser jag att banksekretessen fungerar som en optimeringsregel för att tillgodose rättsprincipen om personlig integritet, särskilt då en generell rättsregel för skydd för den personliga integriteten har visats sig svår att definiera och skapa. Att definiera editionsplikten på ett liknande sätt är en svårare uppgift. Man hade kunnat härleda editionsplikten som en optimeringsregel till följd av rättsprinciper om rättssäkerhet eller en rättvis rättegång. Då två rättsregler hamnar i konflikt följer av teorin att den ena rättsregeln vinner företräde då den andra ger uttryck för ett giltigt undantag eller inte är tillämplig. Jag menar att varken editionsplikten eller banksekretessen ger uttryck för ett direkt tillämpligt undantag som ger den andre företräde, åtminstone inte på ett tydligt eller övertygande sätt. Genom att falla tillbaka på att se de olika rättsreglerna som optimeringsregler för olika rättsprinciper i konflikten, menar Alexy att en

konflikt mellan två rättsprinciper löses genom en proportionalitetsavvägning i det enskilda fallet, där den tyngst vägande principen får företräde. Ett förtydligande genom en sådan proportionalitetsavvägning menar jag därför vore önskvärt att se från HD eller lagstiftaren, för att ge tydlighet och vägledning för när dessa motstående intressen möts, och som också i större utsträckning har gjorts med andra liknande typer av sekretess.

4.3 Avslutande reflektioner

Forskningen och den generella utvecklingen kring banksekretessen har på senare tid varit relativt sval. Inga större förändringar eller vägledande rättsfall har tillkommit sedan den nya bestämmelsens införande år 2004. Medan editionsplikten är ett mer vanligt förekommande rättsligt fenomen har den generella uppfattningen kring editionens omfattning och genombrottskraft inte heller ändrats på senare tid, och överlag finns det inte något allmänt skydd för konfidentiell information i svensk rätt. I mitt bearbetande av material till arbetet har jag inte heller påträffat någon som argumenterar för en förändring av nuvarande system där editionsplikten ges företräde framför sekretess, utan någon närmare intresseavvägning i det enskilda fallet, varför editionspliktens genomslag i svensk rättskipning förblir framträdande. Jag motsätter mig inte den gällande ordningen men landar i en uppfattning att en vägledande intresseavvägning mellan den enskildes integritetsintresse att inte få sina förhållanden till banker röjda och intresset av att kunna få tillgång till handlingar i bevishänseende hade givit ett behövligt klagörande. Dels för att den enskilde ska kunna förutse i vilken utsträckning dess förhållanden till bank är skyddade under sekretess, dels för att undvika att skyddet som banksekretessen innebär blir urholkat till förmån för en möjligtvis integritetskränkande informationsanskaffning.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Sverige

Prop. 1978/79:9 med förslag till ny fondkommisionslag, m.m.

Prop. 1996/97:65 Ändringar i kreditupplysningslagen.

Prop. 2002/03:139 Reformerade regler för bank- och finansieringsrörelse.

Prop. 2005/06:173 Översyn av personuppgiftslagen.

SOU 1999:82 Vårdslös kreditgivning samt sekretess i banker m.m.

Litteratur

Alexy, Robert (2002) *Theory of constitutional rights*. Oxford University Press, Oxford.

Cranston, Ross (2002) *Principles of banking law*, 2 uppl., Oxford University Press, Oxford.

Donner, Gabriel (1996), *Handbok i bankrätt*. Juridik & Samhälle.

Ekelöf, Per Olof; Edelstam, Henrik & Heuman, Lars (2009), *Rättegång*. H. 4, 7 uppl., Norstedts juridik, Stockholm.

Jansson, Per Ola (2010), *Banksekretess och annan finansiell sekretess*. Svenska Bankföreningen, Stockholm.

Klieneman, Jan, ”Rättsdogmatisk metod”, i Nääv, Maria & Zamboni, Mauro (red.), (2018), *Juridisk metodlära*, 2 uppl., Studentlitteratur, Lund.

Nial, Håkan & Jansson, Per Ola (1987), *Banksekretessen*, 5 uppl., Svenska Bankföreningen, Stockholm.

Westberg, Peter (2010), *Anskaffning av bevisning i dispositiva tvistemål*.
Norstedts juridik, Stockholm.

Artiklar

Heuman, Lars (1989/90), *Editionsförelägganden i civilprocesser och skiljetvister – Del I*. Juridisk tidskrift, s. 3–46.

Heuman, Lars (1999/00), *Editionsförelägganden avseende ADB-baserad information och proportionalitetsgrundsatsen*. Juridisk tidskrift, s. 152–158.

Welamsson, Lars (1982), *Svensk rättspraxis*. SvJT, s. 81–192.

Övrigt

Fitger, Peter m.fl. *Rättegångsbalken m.m.*, 2022-12-09, version 93, Norstedts
Juridik lagkommentarer.

Rättsfallsförteckning

Högsta domstolen

NJA 1943 II s. 498.

NJA 1959 s. 230.

NJA 1986 s. 489.

NJA 1987 s. 724.

NJA 1988 s. 652.

NJA 1998 s. 590 (I och II).

NJA 1998 s. 829.

NJA 2018 s. 617.

NJA 2020 s. 373.

NJA 2020 s. 664.

NJA 2022 s. 249.

Rättsfall från hovrätterna

RH 1997:46.